

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش های سیاسی

تحریم‌های شیطانی آمریکا علیه ایران؛ از پیروزی انقلاب تا آغاز به کار دولت بایدن

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش‌های زیر قابل دسترس است:

پژوهشگر: مرتضی هوشیار

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۲.....	■ مقدمه
۲.....	■ سیر کلی تحریم‌های ضد ایرانی آمریکا
۳.....	■ تحریم‌های مهم علیه ایران؛ از آغاز تا قبل از خروج واشنگتن از برجام
۳.....	- فرامین اجرایی روسای جمهور آمریکا
۳.....	- قوانین کنگره
۶.....	■ تحریم‌های مهم علیه ایران؛ بعد از خروج واشنگتن از برجام
۶.....	■ بایدن و سرنوشت کلاف سردرگم تحریم‌ها
۷.....	■ جمع بندی

مطالعه روابط ایران و آمریکا بدون توجه به مسئله تحریم بی‌نتیجه خواهد بود. واژه تحریم به معنای عام کلمه عبارت است از تحمیل فشار اقتصادی بر رقیب برای واداشتن وی به پذیرش سیاست‌های مطلوب دولت مقابل. قدمت اعمال این سیاست علیه ایران، به ماه‌های آغازین بعد از پیروزی انقلاب اسلامی باز می‌گردد. در حالی که دانشجویان مسلمان پیرو خط امام از فتنه‌انگیزی و حمایت دولت آمریکا از ضد انقلاب ناخرسند بودند، سفارت این کشور در تهران را که به لانه جاسوسی تبدیل شده بود، تسخیر کردند. دولت آمریکا در واکنش چند اقدام انجام داد از جمله حمله نظامی به طبرس که به شکست انجامید و وضع تحریم. وضع تحریم حتی در دوره توافق هسته‌ای ایران با کشورهای موسوم به گروه ۵+۱ ادامه یافت، اما از زمان خروج آمریکا از این توافق، فشارهای تحریمی علیه ایران شدت گرفته است. این روزها که دولت جدید آمریکا با شعارهایی متفاوت با دولت پیشین کار خود را آغاز کرده است، این سؤال مطرح می‌شود که سرانجام تحریم‌ها چه خواهد شد؟ آیا واقعا بایدن به قول انتخاباتی خود مبنی بر تغییر رویکرد کاخ سفید در برابر ایران، بازگشت به برجام و در نهایت رفع تحریم‌ها عمل خواهد کرد یا این وعده و وعیدها تنها یک ترفند سیاسی برای جلب آراء بود؟ نوشتار حاضر به بررسی این موضوع اختصاص دارد.

سیر کلی تحریم‌های ضد ایرانی آمریکا

واقعیت این است که پیروزی انقلاب اسلامی در ایران سیاست‌های آمریکا را در غرب آسیا به چالش کشید؛ زیرا ایران در کنار عربستان سعودی یکی از دو ستون امنیتی واشنگتن در منطقه بود. آمریکا که خود را در برابر این تغییر ساختاری ناتوان می‌دید، اعمال سیاست تحریم را به مثابه ابزار مقابله با انقلاب اسلامی ایران پیش گرفت. به همین منظور پس از تسخیر لانه جاسوسی آمریکا در تهران، «کارت‌تر» با استناد به قانون «کنترل صدور تسلیحات نظامی»، کشتی حامل لوازم یدکی نظامی متعلق به ایران را توقیف کرد (۸ نوامبر ۱۹۷۹). با اوج‌گیری تنش، دولت موقت انقلاب اعلام کرد تمام دارایی‌های ایران را از بانک‌های آمریکا خارج خواهد کرد؛ این موضوع باعث شد کارت‌تر با استناد به قانون اختیارات اقتصادی در شرایط اضطراری بین‌المللی (IEEPA) و قانون شرایط اضطراری ملی (NEA)، و صدور فرمان اجرایی ۱۲۱۷۰، بالغ بر ۱۲ میلیارد دلار دارایی ایران را در آمریکا مسدود نماید.

جنگ تحمیلی بر شدت و دامنه تحریم‌ها افزود؛ بعد از آن هم حربه تحریمی واشنگتن ضد جمهوری اسلامی تقویت شد. رئیس‌جمهور آمریکا اسفند ۱۳۷۳ فرمان اجرایی ۱۲۹۵۷ مبنی بر ممنوعیت برخی معاملات مربوط به توسعه منابع نفتی ایران را امضا کرد. بدین ترتیب شرکت‌های آمریکایی از سرمایه‌گذاری در بخش نفت و گاز ایران منع شدند. فرمان ۱۲۹۵۹ هم شرکت‌های آمریکایی را از خرید نفت ایران منع کرد. مرداد ۱۳۷۵ قانون ایلسا در کنگره آمریکا تصویب شد؛ طبق این قانون که به «داماتو» معروف است، شرکت‌های غیرآمریکایی که در بخش نفت و گاز ایران و لیبی سرمایه‌گذاری می‌کردند، مجازات می‌شدند.

حادثه ۱۱ سپتامبر نقطه عطف دیگری در سیاست تحریمی ایالات متحده علیه ایران بود. در این زمان اموال و دارایی‌های برخی اشخاص حقیقی و حقوقی کشورمان مسدود شد. روند تحریم ادامه یافت تا اینکه در دوره اوباما تحریم‌های گسترده هسته‌ای، منابع صادراتی متعددی همچون نفت و بنزین و تعداد زیادی از شرکت‌های داخلی و خارجی همکار جمهوری اسلامی را هدف گرفت. تحریم‌ها در دوره اوباما در مقایسه با دوره‌های قبل بی‌سابقه بود. ترامپ هم با خروج از برجام و بازگرداندن تحریم‌های معدود تعلیق

شده و گسترش دامنه تحریم‌ها به صادرات غیر نفتی، نه تنها دامنه تحریم‌ها را گسترش داد بلکه راه اوپاما را در هوشمند ساختن تحریم‌ها با شدت و سرعت بیشتری طی کرد.

■ تحریم‌های مهم علیه ایران؛ از آغاز تا قبل از خروج واشنگتن از برجام

تاریخ گواهی می‌دهد اول خرداد ۱۳۵۹ اولین بار دولت آمریکا به طور رسمی مجموعه اقدامات تنبیهی و به زبان ساده‌تر تحریم‌های اقتصادی را علیه حکومت نوپا و انقلابی ایران اعمال کرد. از آن تاریخ تاکنون تحریم‌های ضد ایرانی بارها و بارها درگیر فراز و فرود و گسترش دامنه اجرایی شده است. یکی از مهم‌ترین بهانه‌های گسترش دامنه تحریم‌ها «ارجاع پرونده هسته‌ای ایران به شورای امنیت سازمان ملل متحد» است؛ به طوری که پس از این تاریخ، شورای امنیت و اتحادیه اروپا به تحریم‌کنندگان جمهوری اسلامی اضافه شدند.

- فرامین اجرایی روسای جمهور آمریکا

۱/ فرمان اجرائی ۱۲۱۹۰: جیمی کارتر با صدور این فرمان، تمام دارایی‌ها و منافع تحت مالکیت دولت ایران، تشکیلات وابسته و مجموعه‌های تحت کنترل آن را (که در قلمرو قضایی ایالات متحده قرار داشت یا در اختیار افراد تحت حوزه قضائی آمریکا بود) مسدود کرد. از سال ۱۹۷۹ تاکنون، تمام روسای جمهوری آمریکا، ایران را تهدیدی غیر عادی برای «امنیت ملی، سیاست خارجی یا اقتصاد» این کشور خوانده و وضع اضطراری علیه ایران را تمدید کرده‌اند.

۲/ فرمان اجرائی ۱۳۲۲۴: به موجب آن، تراکنش‌های مالی با افرادی که متهم به حمایت از تروریسم هستند، منع و دارایی‌های این افراد نیز مسدود شد. این فرمان اجرایی در سال ۲۰۰۱ و در دوره زمامداری بوش پسر صادر شد.

۳/ فرمان اجرائی ۱۳۳۸۲: در سال ۲۰۰۵ و توسط جرج دبلیو بوش امضا شد. طبق این فرمان، معامله با افراد و نهادهایی که در صنعت هسته‌ای ایران نقش و فعالیت دارند، منع و اموال آنها در آمریکا مسدود شد.

۴/ فرمان اجرائی ۱۳۵۹۹: به طور مشخص بانک مرکزی ایران را هدف گرفت و مقرر داشت دارایی‌های این بانک در قلمرو آمریکا توقیف شود. این فرمان فوریه ۲۰۱۲ و در دوره زمامداری باراک اوپاما صادر شد.

۵/ فرمان اجرائی ۱۳۶۰۸: بر حسب این دستور اوپاما که می ۲۰۱۲ صادر شد، افراد غیر آمریکایی ناقض تحریم‌های ایران و سوریه از ورود به خاک ایالات متحده محروم شدند و انجام برخی تراکنش‌ها با آنها ممنوع اعلام شد.

۶/ فرمان اجرائی ۱۳۶۲۲: به منظور قطع منابع مالی بخش پتروشیمی ایران که دومین منبع درآمد ایران به شمار می‌رود، ژوئیه ۲۰۱۲ تحریم‌هایی علیه شرکت‌های مرتبط با صنعت پتروشیمی اجرائی شد.

- قوانین کنگره

طبق قوانین آمریکا، رئیس جمهور می‌تواند اجرای هر قانونی را به مدت شش ماه به تاخیر بباندازد، اما فسخ آن نیازمند تأیید مجدد کنگره است. بیشتر تحریم‌های تأثیرگذار بر اقتصاد ایران، از این قوانین سرچشمه می‌گیرد.

۱/ قوانینی که تحت عنوان اختیارات دفاع ملی در سال ۲۰۱۲ و ۲۰۱۳ به تصویب رسید، محدودیت‌هایی بر بخش‌های مالی ایران اعمال می‌کند؛ از جمله اینکه بانک‌های خارجی را تهدید می‌کند در صورت خرید و فروش نفت یا فرآورده‌های نفتی از یا به ایران، از ارتباط با سیستم مالی آمریکا محروم خواهند شد.

۲/ قانون منع اشاعه ایران، کره شمالی و سوریه محدودیت‌هایی در حوزه فروش فناوری‌های با کاربرد دو گانه اعمال می‌کند.

۳/ طبق بخش ۳۱۱ قانون میهن دوستی آمریکا کشورهایی که به پول شویی متهم هستند، از تراکنش های مالی بین المللی محروم می شوند؛ ایران نیز به این بهانه تحریم شده است.

۴/ قانون کاهش تهدیدات ایران (TRA) و قوانین حقوق بشری سوریه از دیگر قوانینی است که هدف آن محدود کردن توانایی ایران در استفاده از درآمدهای نفتی و ممانعت از بازگرداندن آن درآمدها به ایران است.

۵/ کنگره آمریکا به دلیل وابستگی دولت ایران به درآمد حاصل از فروش نفت و وابستگی اقتصاد ایران به واردات کالا و به طور خاص بنزین، « قانون جامع تحریم ها، مسئولیت پذیری و محرومیت ایران » CISADA را تصویب کرد که اول جولای ۲۰۱۰ با امضای اوباما اجرایی شد. بر اساس این قانون شرکت هایی که بیش از ۲۰ میلیون دلار در بخش نفت و گاز ایران سرمایه گذاری کنند یا سالانه بیش از پنج میلیون دلار بنزین به ایران بفروشند، از کمک بانک آمریکا برای صادرات، دریافت وام بیش از ۱۰ میلیون دلار در سال از موسسات آمریکایی، فروش کالا یا خدمات به دولت آمریکا، صادرات به آمریکا، معامله در مبادلات خارجی با افراد آمریکایی، ایجاد هرگونه حساب یا پرداخت با موسسات مالی آمریکایی و تحصیل، نگهداری و تجارت اموال مستقر در آمریکا محروم می شوند. لازم به ذکر است مجموعه ای از فرمان های اجرایی رئیس جمهور نیز باید برای تعلیق یا لغو از کنگره مجوز بگیرد. این قوانین شامل فرمان اجرائی ۱۲۹۵۷، فرمان اجرائی ۱۲۹۵۹، فرمان اجرائی ۱۳۰۵۹، فرمان اجرائی ۱۳۵۹۰، فرمان اجرائی ۱۳۶۲۸ و فرمان اجرائی ۱۳۵۷۴ است که همگی بر اقتصاد ایران تاثیرگذار هستند.

تحریم هایی که بر اساس فرامین اجرائی (رئیس جمهور آمریکا) علیه ایران وضع شده اند

		بهانه تحریم						
ردیف	فرامین اجرائی	سال	عدم اشاعه	تروریسم	حقوق بشر	موارد دیگر	وضع تحریم	اثرگذاری
۱	۱۲۱۷۰	۱۹۷۹				*	اصلاح شده	کم
۲	۱۲۲۰۵	۱۹۸۰				*	لغو شده	-
۳	۱۲۲۱۱	۱۹۸۰				*	لغو شده	-
۴	۱۲۶۱۳	۱۹۸۷		*		*	لغو شده	-
۵	۱۲۹۵۷	۱۹۹۵				*	قانون شده	زیاد
۶	۱۲۹۵۹	۱۹۹۵				*	قانون شده	زیاد
۷	۱۳۰۵۹	۱۹۹۷				*	قانون شده	زیاد
۸	۱۳۲۲۴	۲۰۰۱		*				کم
۹	۱۳۳۸۲	۲۰۰۵	*					کم
۱۰	۱۳۵۵۳	۲۰۱۰			*			کم
۱۱	۱۳۵۷۲	۲۰۱۱			*			کم
۱۲	۱۳۵۷۴	۲۰۱۱				*		زیاد
۱۳	۱۳۵۹۰	۲۰۱۱	*				قانون شده	زیاد
۱۴	۱۳۵۹۹	۲۰۱۲				*		زیاد
۱۵	۱۳۶۰۶	۲۰۱۲			*		قانون شده	کم

		بهانه تحریم						
کم		*				۲۰۱۲	۱۳۶۰۸	۱۶
زیاد		*				۲۰۱۲	۱۳۶۲۲	۱۷
زیاد	اصلاح شده			*	*	۲۰۱۲	۱۳۶۲۸	۱۸
زیاد					*	۲۰۱۳	۱۳۶۴۵	۱۹
کم				*	*	۲۰۱۷	۱۳۷۶۹	۲۰

قوانین مصوب کنگره آمریکا علیه ایران

		بهانه تحریم						
اثرگذاری	موارد دیگر	حقوق بشر	تروریسم	عدم اشاعه	سال	قوانین مصوب کنگره	ردیف	
کم				*	۱۹۹۲	بودجه دفاعی ۱۹۹۳	۱	
زیاد			*	*	۱۹۹۶	قانون ایسا	۲	
کم (تغییر به مورد ۶)				*	۲۰۰۰	قانون عدم اشاعه ایران	۳	
کم		*	*	*	۲۰۰۶	قانون حمایت از آزادی ایران	۴	
زیاد	*	*	*	*	۲۰۱۰	قانون سپسادا	۵	
کم				*	۲۰۱۱	قانون عدم اشاعه ایران، سوریه، کره شمالی	۶	
زیاد	*		*	*	۲۰۱۱	بخش ۳۱۱ قانون میهن پرستی آمریکا	۷	
زیاد	*		*	*	۲۰۱۱	بودجه دفاعی ۲۰۱۲	۸	
زیاد		*	*	*	۲۰۱۲	قانون کاهش تهدید ایران و حقوق بشر سوریه	۹	
زیاد		*	*	*	۲۰۱۲	بودجه دفاعی ۲۰۱۳ (بخش فرعی D)	۱۰	
زیاد				*	۲۰۱۲	تحریم ۵۰ شرکت و مؤسسه‌های مالی ایران	۱۱	
کم			*		۲۰۱۵	قانون منع آمد و شد	۱۲	
زیاد			*		۲۰۱۶	تمدید قانون ISA	۱۳	

■ تحریم‌های مهم علیه ایران؛ بعد از خروج واشنگتن از برجام

ترامپ بعد از خروج یکجانبه از برجام (۱۸ اردیبهشت ۱۳۹۷ - هشتم می ۲۰۱۸) تحریم‌های تعلیق شده را که هسته‌ای بودند، برگرداند؛ ضمن اینکه تحریم‌هایی جدیدی نیز (علیه اشخاص حقیقی و حقوقی) وضع کرد. برخی‌ها تعداد این تحریم‌ها را ۶۰ مورد اعلام کرده‌اند.^۱ برخی هم از عدد ۳۰۰ و حتی بیشتر (اعم از صدور فرمان اجرایی و مصوبه قانونی)^۲ سخن به میان آورده‌اند. نکته مهم اینکه در برخی موارد چند بهانه برای تحریم ذکر شده است؛ برای مثال بانک مرکزی ایران که مشمول تحریم به بهانه فعالیت هسته‌ای بود، در دوره ترامپ به بهانه تروریسم تحریم شد.

اقدامات دولت ترامپ در زمینه تشدید تحریم‌های ایران از سوی اندیشکده‌های آمریکایی راهبرد **تحکیم دیوار تحریم (FSW)** نام گرفت. تحریم چندباره یک شخص یا نهاد، عملاً دیوار مستحکمی از تحریم‌ها شکل داد؛ در نتیجه امکان خلاصی از شبکه تحریمی بسیار دشوار خواهد بود. مایک پمپئو، وزیر امور خارجه پیشین آمریکا در آخرین ماه‌های استقرار دولت ترامپ گزارشی از اقدامات تحریمی دولت ترامپ ارائه داد و اظهار داشت: از زمان روی کار آمدن دولت ترامپ، ما دست به ۱۹ دور تحریم زده‌ایم که ۱۶۸ نهاد ایران را مورد هدف قرار داد.^۳

تعدادی از مهم‌ترین تحریم‌های اعمالی در دوره ترامپ

موضوع تحریمی	مصوبه قانونی	فرمان اجرایی ^۴	تاریخ
صنایع فولاد، آهن، مس و آلومینیوم	-	*	۸ می ۲۰۱۹
شرکت صنایع پتروشیمی خلیج فارس و ۳۹ شرکت وابسته	-	*	۷ ژوئن ۲۰۱۹
ستاد نیروهای مسلح + (نه) ۹ فرد حقیقی	-	*	۴ نوامبر ۲۰۱۹
صنایع آهن و فولاد + چند فرد حقیقی و حقوقی	-	*	۲۲ نوامبر ۲۰۱۹
تعدادی از فرماندهان سپاه خوزستان	-	*	۲ دسامبر ۲۰۱۹
تراکنش‌های مالی کانال مربوط به بیماران سرطانی و پیوند اعضا	-	*	۲۱ ژانویه ۲۰۱۹
۸ شرکت پتروشیمی + ۵ فرد حقیقی	-	*	۷ ژانویه ۲۰۲۰
سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، سازمان فضایی کشور، مرکز تحقیقات فضایی، مواد مرتبط با فعالیت هسته‌ای، نظامی و موشکی، آهن، گرافیت، زغال سنگ + چند فرد حقیقی	-	*	۲۰ فوریه ۲۰۲۰
وزارت دفاع و بخش‌های وابسته به آن + چند فرد حقیقی	-	*	۲۱ سپتامبر ۲۰۲۰
۱۸ بانک و موسسه مالی ایرانی + تحریم چند فرد حقیقی	-	*	۸ اکتبر ۲۰۲۰

■ بایدن و سرنوشت کلاف سردرگم تحریم‌ها

فشار حداکثری علیه ایران، میراث دولت ترامپ برای دولت دمکرات بایدن است. می‌دانیم که شرط اصلی ایران برای تداوم تعهدات برجامی، رفع تحریم‌هاست؛ اگر تحریم‌ها رفع نشود، بازگشت به برجام معنایی نخواهد داشت. به فرموده رهبر معظم انقلاب: «ما هیچ

۱. مسعود براتی، کارشناس اقتصادی در گفتگو با خبرگزاری مهر، ۱۳۹۹/۰۸/۰۶

۲. باشگاه خبرنگاران جوان، ۱۳۹۹/۰۸/۲۹ دکتر سعید جلیلی تحریم‌های دوره ترامپ را ۷۵۱ مورد و تحریم‌های بازگشته را که قرار بود با برجام لغو شود ۸۰۲ مورد دانسته که جمعش حدود ۱۵۰۰ مورد می‌شود. مراجعه شود به چرا بازگشت آمریکا به برجام بدون رفع تحریم‌ها به ضرر کشور است؟ - <https://farsi.khamenei.ir/others-dialog?id=47092>

۳. باشگاه خبرنگاران جوان، ۱۳۹۹/۰۸/۲۹

۴. موارد تحریمی عمدتاً توسط وزارت خزانه‌داری آمریکا و در قالب بیانیه‌های رسمی اعلام و اطلاع رسانی شده است.

اصراری نداریم، هیچ عجله‌ای نداریم که آمریکا به برجام برگردد؛ اصلاً مسئله‌ی ما این نیست که آمریکا به برجام برگردد یا ننگردد. آنچه مطالبه منطقی ما و مطالبه عقلانی ما است، رفع تحریم‌ها است؛ این حق غصب‌شده ملت ایران است.»^۱ مقام معظم رهبری همچنین ۱۹ بهمن سال جاری در دیدار جمعی از فرماندهان نیروی هوایی ارتش تاکید کردند: «اگر میخواهند ایران به تعهدات برجامی - که چند تعهد آن را لغو کرده - برگردد، باید آمریکا تحریم‌ها را کلاً لغو بکند؛ آن هم نه به زبان و روی کاغذ که بگوید لغو کردیم؛ نه، بایستی در عمل تحریم‌ها را لغو کنند و ما راستی‌آزمایی کنیم و احساس کنیم که درست تحریم‌ها لغو شده، آن وقت ما هم به این تعهدات برجامی برمیگردیم؛ این سیاست قطعی جمهوری اسلامی است و مورد اتفاق مسئولان کشور هم هست و از این سیاست بر نخواهیم گشت.»

باتوجه به اهمیت رفع تحریم‌ها برای جمهوری اسلامی سؤال این است که بایدن چه خواهد کرد؟ آیا تمایل و توان برداشتن تحریم‌ها را دارد؟ در صورت رفع تحریم‌ها چه تضمینی هست که چهار سال دیگر با تغییر رئیس جمهور آمریکا، تحریم‌ها بازگردانده نشود؟ جمهوری اسلامی باتوجه به تجربه‌ای که از بدعهدی‌های آمریکا اندوخته، منطقی است لغو تحریم‌ها را اولویت رویکرد خود در قبال برجام قرار دهد. با این حال توجه به چند ملاحظه مهم و ضروری است:

نخست، مقامات آمریکا نگاه بدبینانه به جمهوری اسلامی دارند و همین نگاه منفی کار را برای بازگشت به برجام دشوار می‌کند.
دوم، نباید از نقش لابی رژیم اسرائیل و برخی کشورهای منطقه برای مسدود کردن راه بازگشت آمریکا به برجام و در نتیجه برداشتن تحریم‌ها غافل شد.
سوم، نه تنها دولت آمریکا می‌تواند مانع شرکت‌ها و بانک‌هایی شود که با ایران کار می‌کنند، بلکه قوه قضائیه آمریکا هم مستقل از دولت می‌تواند ناقضین تحریم‌ها را جریمه کند.

■ جمع بندی

تردید نیست که دولت‌های مختلف آمریکا از ارتکاب انواع اقدامات ضد بشری و جنایتکارانه علیه ملت ایران دریغ نکرده‌اند. این اقدامات جنایتکارانه در برخی موارد به قدری تکان‌دهنده و توجیه‌ناپذیر است که علاوه بر اعتراض مجامع بین‌المللی، اعتراض برخی صاحب‌نظران غربی را نیز در پی داشته است. هرچند اولین تحریم آمریکا علیه ایران به اول خرداد سال ۱۳۵۹ و دوره زمامداری جیمی کارتر باز می‌گردد، ولی واقعیت این است که جریان تحریمی یادشده با گذشت زمان و آمدن و رفتن مستاجران مختلف کاخ سفید نه تنها کم نشد، بلکه شدیدتر و گسترده‌تر نیز شد؛ به طوری که به گفته کارشناسان، تحریم‌های ضد ایرانی آمریکا از نظر شدت، گستردگی و هوشمند بودن، بی‌نظیر و رکورددار است. تحریم‌های یادشده در دوره زمامداری ترامپ به بلوغ شیطانی رسید. رفع این تحریم‌ها چنان با اهمیت است که شرط ایران برای اجرای کامل تعهدات برجامی در گرو رفع آنهاست. نکته مهم اولویت‌بندی دولت بایدن در خصوص مسائل سیاست خارجی است. به نظر می‌رسد اولویت بایدن در سیاست خارجی، جذب و تشکیل جبهه‌ای از متحدان اروپایی باشد؛ بنابراین به نظر می‌رسد او برای بازگشت به برجام و رفع تحریم‌ها عجله‌ای نخواهد داشت.

۱. بیانات تلویزیونی رهبر معظم انقلاب در سالروز قیام مردم قم، ۱۹/۱۰/۱۳۹۹